

МІНІСТРЕСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра слов'янської філології

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Ступінь вищої освіти	<u>бакалавр, магістр</u>
Спеціальність	<u>035 Філологія</u>
Спеціалізація (за наявності)	<u>035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша - російська</u>
Освітні програми	<u>Російська мова та література. Друга мова</u> <u>Російська мова і зарубіжна література. Друга мова</u>
Професійні кваліфікації (за наявності)	<u>Вчитель російської мови, літератури, другої мови;</u> <u>Викладач російської та другої мов, викладач зарубіжної літератури</u>
Кваліфікації в дипломі	<u>Бакалавр філології. Вчитель російської мови, літератури, другої мови;</u> <u>Філолог, викладач російської та другої мов, викладач зарубіжної літератури</u>

РОЗРОБЛЕНО кафедрою слов'янської філології філологічного факультету Запорізького національного університету

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Павленко І.Я. – завідувач кафедри слов'янської філології, д.філол.н., професор;

Мапегора І.Л. – доцент кафедри слов'янської філології, кандидат філологічних наук, доцент

Бакаленко І.М. – доцент кафедри української літератури, кандидат педагогічних наук, доцент

Дука Л.І. – доцент кафедри слов'янської філології, кандидат філологічних наук, доцент

Козленко Н.В. – викладач кафедри слов'янської філології;

Стасик М.В. – доцент кафедри українознавства, кандидат філологічних наук, доцент

Іваненко С.В. – завідувач кафедри іноземних мов професійного спрямування, кандидат філологічних наук, доцент

(ПІБ, посада, наук. ступінь, вчене звання)

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ КАФЕДРОЮ слов'янської філології «11» листопада 2018 р., протокол № 5.

Завідувач кафедри слов'янської філології

д. філол. н., професор

(наук. ступінь, вчене звання)

(підпис)

І.Я. Павленко

(ПІБ)

Схвалено науково-методичною радою філологічного факультету

Протокол від «11» листопада 2018 р. № 7.

Голова НМР факультету

(підпис)

І.І. Льченко

(ПІБ)

ВСТУП

Наскрізна програма практики є основним навчально-методичним документом, що забезпечує комплексний підхід до організації практичної підготовки, системність, безперервність та послідовність змісту і завдань навчальних і виробничих практик ступеня вищої освіти бакалавр, магістр спеціальності 035 Філологія освітніх програм «Російська мова і зарубіжна література. Друга мова», «Російська мова і література. Друга мова».

Наскрізна програма практичної підготовки складена на основі освітньо-професійної програми (Пр. №__ від _____ Вченої ради ЗНУ) та відповідає стандартам вищої освіти спеціальності 035 Філологія.

Комплекс навчальних і виробничих практик спрямований на формування умінь, навичок, компетенцій, що відповідають кваліфікації, яку отримує здобувач вищої освіти на кожному освітньому рівні та дає можливість займати відповідні посади.

Ступінь вищої освіти	бакалавр
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація (за наявності)	035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша - російська
Освітня програма	Російська мова і зарубіжна література. Друга мова
Професійна кваліфікація (за наявності)	Вчитель російської мови, зарубіжної літератури, другої мови
Кваліфікація в дипломі	<i>Бакалавр філології. Вчитель російської мови, зарубіжної літератури, другої мови</i>

№ п/п	Вид практики	Обсяг кредитів	Місце проведення практики (організації, підприємства, установи)	Первинна посада, за якою проходить практика	Вміння (компетентності, якими повинен оволодіти студент)
1	Навчальна фольклорна практика	3	КУ «Обласний методичний центр культури і мистецтв» Запорізької обласної ради; районні та селищні ради Запорізької і Дніпропетровської областей	стажер	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. Здатність до застосування знань на практиці. Здатність до проведення досліджень на заданому рівні. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації, отриманої з різних джерел. Комунікабельність та здатність до взаємодії. Планування і програмування дослідницькі роботи.

					Оформлення, оприлюднення результатів збирання фольклору. Навички польових досліджень.
--	--	--	--	--	---

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Навчальна фольклорна практика (1 курс)

Мета практики: збирання та систематизація регіонального фольклору, закріплення та практичне застосування теоретичних знань, отриманих з різних дисциплін філологічного циклу, насамперед “Усна народна творчість”, розвиток комунікативних навичок студентів.

Метою зумовлені **завдання практики:**

- з’ясувати час та характер заселення місцевості, в якій проводиться запис, характер міграції населення;
- виявити основні регіональні типи первинно завезеної фольклорної традиції та характер її подальшої трансформації;
- зафіксувати фольклорні твори в живому побутуванні, опитавши 15-20 носіїв різного віку;
- знайти найбільш талановитих та відомих у цій місцевості носіїв фольклорної традиції та зафіксувати їх фольклорний репертуар;
- проаналізувати характер та основні локальні форми трансмісії фольклорної традиції;
- проаналізувати характер поширення постфольклорних явищ (якщо такі виявляться в досліджуваному локусі).

У процесі проведення практики студент повинен **знати:**

- теорію фольклору;
- основні фольклорні жанри, їх жанроутворюючі ознаки та поетику;
- основні ознаки фольклорних, постфольклорних та фольклоризованих творів;
- історію формування регіонального фольклорного матеріалу.

Під час фольклорної практики студенти повинні отримати та розвинути **навички та вміння:**

- самостійно отримувати фольклорну інформацію, спілкуватися з носіями фольклору;
- фіксувати фольклорні тести згідно з науковими вимогами до фольклорного запису;
- користуватися аудіовізуальними засобами запису фольклорних текстів “з голосу”;
- вести щоденник польових записів;
- самостійно систематизувати та класифікувати фольклорні тести.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Навчальна фольклорна практика

У процесі фольклорної практики закріплюються та поглиблюються теоретичні знання, отримані не тільки під час вивчення курсу «Російська усна народна творчість», але й первинної філологічної підготовки, актуалізуються знання з історії України, історії української культури та народознавства.

1. Ознайомлення з методикою збирання та систематизації фольклорного матеріалу.

Основні напрямки польової роботи:

- Традиційний фольклор дорослих і дітей в місті і в селі. Це напрямок роботи передбачає виявлення носіїв різних жанрів обрядового фольклору та пост фольклорних текстів і подальшого інтерв'ювання їх за спеціальними програмами і опитувачами.
 - Фольклорні форми (традиційні та нові) в культурі малих соціальних груп (дитячих, підліткових, молодіжних, дорослих, змішаних; стабільних і віртуальних).
 - Нові фольклорні форми і жанри в культурному житті дорослих і дітей сьогодні.
2. Ознайомлення з місцем проведення практики; робота над історичною довідкою.
3. Проведення польових записів. Польова робота включає такі основні моменти:
- Ознайомлення з історією, говіркою, економікою і культурою населеного пункту.
 - Виявлення умов побутування фольклору, знайомство з кращими виконавцями казок, пісень, частівок, і ін. жанрів.
 - Складання карти-схеми населеного пункту, на якій зазначаються цікаві об'єкти: рудники, пагорби, яри, гаї, кладовища, занедбані споруди, об'єкти сакральної топографії (церкви, каплиці, хрести, джерела, каміння тощо) та ін.
 - Проведення записів фольклорних творів: знайомство з інформантами; запис відомостей про них; аудіо-та відеозапис фольклорних творів.
 - Розшифровка польових записів. Головна вимога – абсолютна точність запису: не допускаються пропуски, зміни, доповнення тексту; повинні бути відображені всі особливості діалекту.
4. Оформлення щоденника польових записів. Формою звіту про проведення фольклорної практики є щоденник польових записів. Висновки дослідницької роботи повинні мати такі складові:
- Які фольклорні жанри на досліджуваній території (у локусі проведення фольклорної практики) продуктивні, а які – ні, довести матеріалами практики та висловлюваннями тих, від кого проводилися записи;
 - Чи збереглися на досліджуваній території традиційні обряди (календарні, родинні) та супровідний фольклор. Форма їх побутування (автентична, ігрова);
 - Як побутує на досліджуваних теренах казка, охарактеризувати основні форми її трансмісії;
 - Охарактеризувати способи побутування та трансмісії постфольклорної прози, основні тематичні групи легенд, переказів, усних оповідань, бувальщин. Відзначити місцеві мотиви та персонажів;
 - Чи побутують у досліджуваному локусі історичні пісні. Які та чому збереглися. Хто їх виконує. Як вони пов'язані з місцевою/регіональною історією;
 - Ким, коли і як виконуються паремії. Паремії якої тематики поширені і в яких вікових групах;
 - Коли, ким і які ліричні пісні виконуються. Чи виконує їх молодь. Наскільки поширені пісні літературного походження;
 - В яких ситуаціях, ким і коли виконуються частівки;
 - Наскільки поширені Зост фольклорно явища. Які тематичні групи анекдоту поширені. Як транслюються;
 - Люди яких вікових категорій є основними носіями фольклорної традиції та Зост фольклорного репертуару;
 - Які форми трансмісії фольклорного матеріалу характерні для досліджуваної території;
 - Який вплив мають книжки, шкільні програми, засоби масової інформації та аудіовізуальні засоби трансмісії фольклору на характер формування фольклорного репертуару у даній місцевості; охарактеризувати характер впливу та навести приклади із посиланням на інформацію носіїв та конкретні записи;
 - Чи спостерігається взаємна рецепція фольклорного репертуару або окремих елементів поезики в місцях спільного проживання представників різних етносів. Охарактеризувати способи рецепції та навести конкретні приклади.

Практичне значення польової фольклористичної практики студентів спрямована на практичне значення: розвиток комунікативних здібностей та навичок спілкування з людьми різного віку, вмінь вибудовувати бесіду та здобувати необхідну інформацію, що необхідно для майбутнього вчителя; розвиток навичок транскрибування тексту – обов’язкова складова лінгвістичної підготовки; формування навичок класифікації та аналізу фольклорних текстів – необхідний компонент літературознавчої підготовки; розвиток навичок роботи з технічними засобами – формування методичної компетентності майбутніх педагогів.

Наукове значення: накопичення регіонального фольклорного матеріалу, що може слугувати для видання фольклорних збірок та хрестоматій з українського фольклору; підготовка бази для написання студентських та аспірантських робіт з питань фольклору регіону та фольклоризму творів російської літератури.

Критерії оцінювання фольклорної практики

Оцінювання результатів фольклорної практики здійснюється на підставі комплексу критеріїв.

Критерії підсумкової оцінки діяльності студентів у процесі практики (оцінку виставляє керівник практики):

1. Уміння спілкуватися з людьми та отримувати необхідну інформацію (фольклорні тексти).
2. Володіння теоретичними знаннями, необхідними для виявлення і фіксації фольклорних творів, диференціації народної та авторської творчості.
3. Наявність записів від 15 і більше знавців фольклору.
4. Грамотне оформлення фольклорних записів, наявність всієї необхідної супровідної інформації.
5. Уміння систематизувати і класифікувати фольклорний матеріал.
6. Наявність історичної довідки та інформації про носіїв фольклору.
7. Уміти робити аргументовані висновки.
8. Своєчасне проходження практики і складання звіту.
9. Відповіді на питання заліку.

Загальним підсумком фольклорної практики повинно стати закріплення теоретичних знань з фольклористики, розвиток комунікативних здібностей, формування навичок практичної фольклористичної роботи, розширення знань про народну культуру, зокрема словесну, і способи її функціонування, накопичення практичного знання для подальшої педагогічної діяльності, розвиток навичок використання комп’ютерної техніки та інноваційних технологій у навчальному процесі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		

FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

Виходячи з розглянутих критеріїв, виставляються такі оцінки:

«Відмінно» А (90 – 100 балів) виставляється, якщо студент відповідально ставиться до практики, продемонстрував відмінне засвоєння теоретичного матеріалу, виявив розвинені навички спілкування з людьми різного віку та вміння отримувати необхідну інформацію, отримав максимально можливу інформацію про історію та формування населення, зробив на належному науковому рівні необхідну кількість записів та правильно їх паспортизував, чітко й логічно відтворив результати практики у відповідній документації, зробив висновки, що повністю відповідають зібраному матеріалу, дав чіткі відповіді на питання заліку, зробив повідомлення на звітній конференції.

«Добре» В / С (75 – 89 балів) передбачає також високий рівень володіння вміннями й навичками у проведенні опитування, заповненні документації, відповіді на запитання заліку. При цьому студент сумлінно ставився до проходження практики, але в її процесі виникали певні труднощі у спілкуванні, налагодженні контакту з інформаторами, неточність у визначенні жанрів або у відповідях на питання заліку.

«Задовільно» D/E (60 – 74 бали) передбачає наявність лише основних умінь у проведенні опитування та записів фольклорного матеріалу, неповна паспортизація текстів. Студент дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу під час відповіді на питання заліку. Практикант недостатньо відповідально ставиться до оформлення звітної документації.

«Незадовільно» FX (35 – 59 балів) отримує студент, який не володіє знаннями, вміннями й навичками, необхідними для проведення фольклористичної роботи, не виконує завдання, безвідповідально ставиться до проходження фольклорної практики та оформлення звітної документації, не з’являється на залікову співбесіду або не може відповісти на питання заліку.

Незадовільно» F (0 – 34 бали) отримує студент, який без поважних причин не пройшов обов’язкову навчальну практику

Ступінь вищої освіти	бакалавр
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація (за наявності)	035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша - російська
Освітня програма	Російська мова і література. Друга мова.
Професійна кваліфікація (за наявності)	Вчитель російської мови, літератури, другої мови
Кваліфікація в дипломі	Бакалавр філології. Вчитель російської мови, літератури, другої мови; Бакалавр філології. Вчитель російської мови і зарубіжної літератури

№ п/п	Вид практики	Обсяг кредитів	Місце проведення практики (організації, підприємства, установи)	Первинна посада, за якою проходить практика	Вміння (компетентності, якими повинен оволодіти студент)
1	Навчальна діалектологічна практика	4	КУ «Обласний методичний центр культури і мистецтв» Запорізької обласної ради; Районні та селищні ради Запорізької і Дніпропетровської областей	стажер	Комунікативні здібності та навички спілкування з людьми різного віку. Уміння вибудовувати бесіду та здобувати інформацію. Навички класифікації та аналізу мовного матеріалу діалектологічного характеру. Укладання словників тощо. Кваліфіковано й коректно з точки зору теорії мовознавства та методики викладання філологічних дисциплін застосовувати лінгвістичні компетенції в різних сферах професійної діяльності. Здатність використовувати технічні засоби. Навички польових досліджень.
2	Виробнича педагогічна практика		Запорізька гімназія № 2 Запорізької	Вчитель російської мови	Здатність використовувати у професійній діяльності знання про зміст мовної та

		<p>міської ради, Запорізька гімназія № 8 Запорізької міської ради, Запорізька гімназія № 11 Запорізької міської ради, Запорізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 15 Запорізької міської ради, Запорізька гімназія № 31 Запорізької міської ради, Запорізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 88 Запорізької міської ради, Запорізький колегіум № 98 Запорізької міської ради, Запорізький колегіум «Елінт» Запорізької міської ради, Запорізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 103 Запорізької міської ради, Запорізький ліцей № 105 Запорізької міської ради, КЗ «Запорізька спеціалізована школа-інтернат II-III ступенів «Січковий колегіум».</p>	та літератури	<p>літературної освіти, наукові основи створення навчальних планів, програм і методичних посібників.</p> <p>Здатність аналізувати наукову та методичну літературу, шкільні програми та підручники з метою використання їх у процесі підготовки до проведення уроків з російської мови та зарубіжної літератури.</p> <p>Здатність працювати з методичним спадком та передовим педагогічним досвідом, інтегрувати в урок російської мови та зарубіжної літератури традиційні та інноваційні технології.</p> <p>Здатність планувати навчально-виховний процес, створювати програмно-методичне забезпечення до уроків, проводити різні типи уроків в середніх і старших класах.</p> <p>Здатність правильно контролювати та оцінювати знання, вміння і навички учнів; раціонально добирати та виготовляти дидактичний матеріал, наочність до занять відповідно їх пізнавальної мети.</p> <p>Здатність використовувати технічні засоби навчання і засоби ІКТ для проведення занять.</p>
--	--	---	---------------	---

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Навчальна діалектологічна практика (2 курс)

Мета практики: збирання та систематизація регіональних діалектів, закріплення та практичне застосування теоретичних знань, отриманих у курсі “Діалектологія російської мови”.

Завдання практики:

- виявити соціальну і побутову історію населеного пункту, в якому проводиться запис діалектологічного матеріалу;
- зафіксувати діалектні тексти в оригінальному вигляді (у фонетичній транскрипції);
- проаналізувати особливості живої мови з урахуванням особливостей на лексичному, фонетичному і граматичному рівні.

У процесі проведення практики студент повинен **знати:**

- типи лінгвотериторіальних об'єднань;
- основні принципи і методи збирання, аналізу діалектного матеріалу;
- фонетичні, лексичні і граматичні особливості функціонування діалектних одиниць.

Під час діалектологічної практики студенти повинні отримати та розвинути **навички та вміння:**

- самостійно отримувати діалектну інформацію;
- фіксувати діалектні тексти відповідно науковим вимогам;
- вести щоденник польових записів;
- самостійно аналізувати зв'язні тексти на всіх мовних рівнях і класифікувати особливості, що відрізняють російське мовлення певного населеного пункту від літературної вимови.

Виробнича педагогічна практика (4 курс)

Мета педагогічної практики: практична реалізація професійних знань з методики викладання, педагогіки, психології, літературознавства, лінгвістики та формування професійно педагогічної компетенції.

Завдання педагогічної практики:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань, отриманих студентами у виші, і використання їх у вирішенні конкретних педагогічних завдань;
- формування і розвиток у майбутніх учителів словесності педагогічних умінь і навичок, педагогічної свідомості, професійно значущих якостей особистості;
- формування стійкого інтересу до професії, необхідності самоосвіти, бажання творчо підходити до педагогічної діяльності;
- формування творчого мислення, індивідуального стилю професійної діяльності, дослідницького підходу до неї, професійної культури;
- створення умов для самоактуалізації, саморозвитку і професійного самовизначення студентів;
- формування вміння користуватися найпростішими прийомами саморегуляції поведінки у процесі міжособистісного спілкування;
- профорієнтація і профвиховання;
- створення діалогічного комунікативного простору в процесі проведення практики;
- вивчення сучасного стану навчально-виховної роботи в різних типах шкіл, передового і нетрадиційного досвіду.

Для успішного проходження практики студент повинен **знати**:

- роль навчальних закладів у суспільстві та основні проблеми шкільних дисциплін;
- основні законодавчі документи, що регламентують систему освіти, права й обов'язки суб'єктів навчального процесу (викладачів, керівників, учнів та їх батьків);
- сутність процесів навчання і виховання, їх психологічні основи; виховні й освітні процеси минулого й сьогодення;
- загальні питання організації педагогічних досліджень, методи досліджень та їх можливості, способи узагальнення та оформлення результатів дослідницького пошуку;
- концептуальні засади предмета, його місце в загальній системі знань і цінностей у шкільному навчальному плані;
- типові та альтернативні програми, принципи варіативності і системи планування;
- зміст і структуру шкільних підручників, підручників-читанок і книг для учнів; методичних книг, журналів для вчителя;
- шляхи і прийоми обговорення художнього тексту;
- типологію уроку; форми уроку; структуру уроку; основні вимоги до сучасного уроку;
- «процедури» (етапи) вивчення твору; родову специфіку (лірика, епос, драма);
- вимоги до мінімуму змісту і рівня підготовки учнів з російської мови та зарубіжної літератури, визначені державним освітнім стандартом;
- різні підходи до вивчення основних тем шкільного курсу, нові технології навчання, методи формування навичок самостійної роботи, розвитку творчих здібностей і логічного мислення учнів;
- комп'ютерні інструментальні засоби, методи комп'ютерної обробки інформації;
- шляхи вдосконалення майстерності вчителя і способи самовдосконалення.

Для успішного проходження практики студент повинен **уміти**:

- аналізувати навчальну та навчально-методичну літературу та використовувати її для побудови власного викладу програмного матеріалу;
- вміти творчо спілкуватися з методичним апаратом навчальної книги;
- відбирати й використовувати відповідні навчальні засоби для побудови технології навчання;
- проектувати, конструювати, організовувати й аналізувати педагогічну діяльність; планувати навчальні заняття відповідно до навчального плану й на основі його стратегії;
- забезпечувати послідовність викладу матеріалу та міжпредметні зв'язки з іншими дисциплінами;
- розробляти й проводити різноманітні за формою навчання заняття, найбільш ефективні під час вивчення відповідних тем і розділів програми, адаптуючи їх до різних рівнів підготовки учнів;
- вміти коректно використовувати в концепції (конспекті) уроку ідеї сучасної науки (методики, літературознавства, лінгвістики, філософії) і практики (передового педагогічного досвіду та інноваційних технологій);
- зрозуміло, логічно викладати зміст нового матеріалу, спираючись на знання і досвід учнів; володіти адаптованою методикою аналізу та технологіями уроків різного типу і виду;
- враховувати в педагогічній діяльності індивідуальні особливості учнів, вікові, соціальні, психологічні та культурні особливості;
- організовувати навчальну діяльність учнів, керувати нею та оцінювати її результати;
- застосовувати основні методи об'єктивної діагностики знань учнів з предмету, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики;
- використовувати комп'ютерні програми та засоби Інтернет у підготовці та проведенні занять;

- створювати і підтримувати сприятливе навчальне середовище для оптимального досягнення цілей навчання;
- розвивати інтерес учнів і мотивацію навчання, формувати й підтримувати зворотний зв'язок учень-вчитель.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Навчальна діалектологічна практика (2 курс)

У процесі діалектологічної практики закріплюються та поглиблюються теоретичні знання, отримані під час вивчення курсу «Діалектологія російської мови».

1. Ознайомлення з методикою збирання та систематизації діалектологічного матеріалу. Від діалектолога, що працює в населеному пункті, потрібно багато такту й обережності; необхідно викликати до себе довіру, встановити дружні відносини з населенням.
2. Ознайомлення з місцем проведення практики; робота над історичною довідкою. Отримання загальних даних про населений пункт та його мешканців. Важливо в бесідах з літніми людьми отримати всі можливі відомості з історії даного населеного пункту і його населення (звідки прийшли перші поселенці).
3. Проведення спостережень над говором. Важливе значення має постановка мети, що впливає на обрання об'єкту спостереження. Історична мета – дослідження минулого говору, збирання матеріалу для історії мови вимагає спостереження говору старшого покоління, носіїв традиційного говору. Опис мови сучасного міста або селища у всій складності вимагає вивчення мови якомога більшої кількості осіб, що належать до різних груп місцевого населення – відсталих і передових, старих і молодих, чоловіків і жінок, різних спеціальностей і професій. Завдання діалектолога – безпосередньо почути в мові своїх співрозмовників необхідні факти, виділяючи синтаксичні, лексичні, фонетичні, морфологічні особливості говірок.
4. Транскрибування усної мови. Діалектологічні записи повинні виконуватись на основі спостереження над звичайним мовленням місцевих жителів, з урахування особливостей наголосу та вимови.
5. Оформлення щоденника польових записів. Детальний звіт про проходження практики повинен включати такі розділи: історія населеного пункту; дані про тих, від кого записано матеріал; дані про тих, хто записував матеріал; приклади розмовного зв'язного мовлення інформаторів; висновки, в яких узагальнено спостереження і визначено тип говору.

Практичне значення полягає в актуалізації теоретичних знань студентів з російської діалектології; розвитку навичок транскрибування тексту, формуванні навичок класифікації та аналізу діалектологічного матеріалу – обов'язкової складової лінгвістичної підготовки; розвитку комунікативних здібностей і навичок спілкування з людьми різного віку.

Наукове значення: дослідження особливостей побутування російської мови в умовах україномовного середовища; накопичення діалектологічного матеріалу, що може бути використано для студентських та аспірантських досліджень.

Критерії оцінювання діалектологічної практики

Оцінювання результатів діалектологічної практики здійснюється на підставі комплексу критеріїв.

Критерії підсумкової оцінки діяльності студентів у процесі практики (оцінку виставляє керівник практики):

До початку нового навчального року студенти представляють на кафедрі докладний звіт про проходження практики, який повинен мати такі розділи:

- Історія населеного пункту;

- Відповіді на питання програми (обов'язково з наведенням прикладів);
- Висновки, в яких узагальнено проведені спостереження та визначено тип говірки інформатора;
- Кілька прикладів зв'язних текстів;
- Перелік прізвищ, імен, по батькові, роду занять і віку інформаторів;

Кожен студент захищає звіт з діалектологічної практики у присутності спеціально створеної комісії, яка оцінює роботу, виконаний звіт і захист.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

Виходячи з розглянутих критеріїв, виставляються такі оцінки:

«Відмінно» **A** (90 – 100 балів) виставляється, якщо студент відповідально ставиться до практики, продемонстрував відмінне засвоєння теоретичного матеріалу, виявив розвинені навички спілкування з людьми різного віку та вміння отримувати необхідну інформацію, отримав максимально можливу інформацію про історію та формування населення, зробив на належному науковому рівні необхідну кількість записів та правильно їх паспортизував, чітко й логічно відтворив результати практики у відповідній документації, зробив висновки, що повністю відповідають зібраному матеріалу, дав чіткі відповіді на питання заліку, зробив повідомлення на звітній конференції.

«Добре» **B / C** (75 – 89 балів) передбачає достатній рівень володіння вміннями й навичками у проведенні опитування, записів діалектних текстів, заповненні документації, відповіді на запитання заліку. При цьому студент сумлінно ставився до проходження практики, але в її процесі виникали певні труднощі у спілкуванні, налагодженні контакту з інформаторами, неточність у паспортизації матеріалу, аналізу мовних явищ різного рівня, або у відповідях на питання заліку.

«Задовільно» **D/E** (60 – 74 бали) передбачає наявність лише основних умінь у проведенні опитування та записів діалектного матеріалу, неповна паспортизація текстів. Студент дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу під час відповіді на питання заліку. Практикант недостатньо відповідально ставиться до оформлення звітної документації.

«Незадовільно» **FX** (35 – 59 балів) отримує студент, який не володіє знаннями, вміннями й навичками, необхідними для проведення роботи з діалектним матеріалом, не виконує завдання, безвідповідально ставиться до проходження діалектологічної практики та оформлення звітної документації, не з'являється на залікову співбесіду або не може відповісти на питання заліку.

«Незадовільно» **F** (0 – 34 бали) отримує студент, який без поважних причин не пройшов обов'язкову навчальну практику

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Виробнича педагогічна практика

(4 курс)

Педагогічна практика студентів університету є найважливішим компонентом навчального процесу, орієнтованим на підготовку висококваліфікованих і конкурентоспроможних вчителів (викладачів) загальноосвітніх шкіл, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, позашкільних установ.

Особливе положення педагогічної практики в навчальних планах обумовлено тим, що саме практика є сполучною ланкою між теоретичним навчанням студента у виші та його майбутньою самостійною роботою в школі. Це ще один етап формування професійно-педагогічної компетентності, яка повинна дозволити студентові стати повноправним членом громадянського суспільства. Професійно-педагогічна компетентність включає в себе вміння привести в продуктивну взаємодію в теоретичному й практичному вираженні літературознавчий, лінгвістичний, психологічний, педагогічний, дидактичний, методичний, комунікативний складники. Практика повинна носити навчальний та розвивальний характер. Повинні бути створені умови для самоактуалізації й саморозвитку особистості студента. Практика повинна допомогти студентові виробити індивідуальний педагогічний стиль. Основними видами діяльності повинні стати творча й дослідницька.

Керівництво педагогічною практикою повинно будуватись на діалогічних основах. Так само діалогічні основи повинні визначати характер спілкування на всіх рівнях практики: студент-учень, студент-вчитель, студент-викладач, студент-керівники практики, студент-представники адміністрації школи. Принципи викладання російської мови та зарубіжної літератури повинні бути також діалогічними. Оскільки однією з основних проблем практики є проблема ефективності спілкування, необхідне посилення комунікативного складника в програмі практики, що повинне виражатись і в процесі навчальних занять і в позакласних заходах. Під час практики повинні заохочуватись самостійність та ініціативність студентів.

Педагогічна практика з російської мови та зарубіжної літератури вчить студентів використовувати отримані в університеті теоретичні знання, насамперед з лінгвістичних, літературознавчих та інших філологічних дисциплін, педагогіки, психології та методики викладання; дає можливість закріпити та поглибити ці знання з допомогою керівників практики, вчителів і методистів загальноосвітніх навчальних закладів, де проводиться практика, осмислити відповідальність і багатогранність роботи вчителя, навчитися її планувати.

Практика допомагає реально формувати в умовах природного педагогічного процесу методичну рефлексію, коли предметом роздумів для вчителя стають засоби та методи власної педагогічної діяльності, процеси вироблення та прийняття практичних рішень. Дуже важливо, щоб студент навчився визначати, які помилки допущено ним в роботі із-за нестачі професійних знань і умінь (уміння активізувати учнів, організовувати їх самостійну діяльність на уроці, правильно розраховувати час, вибирати темп і методи уроку, адекватні поставленим завданням і можливостям школярів та педагогічного колективу), які обумовлені особистісними якостями (поведінка на уроці, способи взаємодії, емоційність).

Педагогічна практика має комплексний характер: студенти-практиканти не тільки проводять уроки російської мови та зарубіжної літератури, але й організовують позакласну роботу з предмету (класні години, заняття факультативу, конференції, різні ігри, диспути, бесіди, екскурсії тощо), а також здійснюють виховну роботу класних керівників (або їх помічників).

Методологічну основу сучасного навчання російської мови та зарубіжної літератури складають наступні загальні принципи:

- тісна взаємодія вчителя і учня (досягається правильною організацією педагогічного спілкування);
- активність і самостійність кожного учня;
- проблемність (вимагає зміни традиційно сформованої схеми діяльності учня в процесі взаємодії з учителем: у традиційному інформаційному навчанні вчитель повідомляє готове знання, учні за допомогою запам'ятовування засвоюють його і використовують при виконанні вправ; при проблемному навчанні вчитель створює проблемну ситуацію, учні усвідомлюють, сприймають її, через процес її осмислення засвоюють знання та оволодівають способами його використання; таким чином «школа пам'яті» поступається місцем «школі мислення», підвищується рівень пізнавальної мотивації, змінюється ставлення до навчальної діяльності, створюються умови для розвитку творчих здібностей);
- індивідуалізація (вимагає педагогічно обґрунтованого визначення рівня знань, умінь і навичок, «зони найближчого розвитку» особистісних якостей кожного учня та їх обов'язкового врахування в організації навчально-виховного процесу);
- відповідність методів навчально-виховного впливу на учнів конкретній меті, завданням та умовам навчання і виховання.

У змісті педагогічної практики з російської мови та зарубіжної літератури виділяються два аспекти: методичний і лінгводидактичний. **Методичний аспект** практики принципово орієнтовано на формування у студентів умінь спостерігати та аналізувати навчальну і виховну роботу вчителя, самостійно проводити заняття в класі з використанням методів і прийомів, які активізують пізнавальну діяльність учнів, здійснювати організаторську та виховну діяльність, а також інших професійних педагогічних умінь. Методичні вміння формуються, передусім, у ході відвідування та обговорення відкритих уроків.

Лінгводидактичний аспект практики спрямовано на освоєння прийомів презентації навчального лінгвістичного та літературознавчого матеріалу, представленого в Програмах курсів «Російська мова», «Зарубіжна література» і в Державному стандарті з мови та літератури для загальноосвітніх установ. Лінгводидактичні вміння формуються на університетських аспектих заняттях з методики навчання російської мови та літератури.

Перший тиждень (пасивна практика) передбачає:

- проведення настановчої конференції, на якій студенти знайомляться з програмою практики, уточнюють мету та завдання педагогічної практики;
- знайомство зі школою: адміністрацією, кафедрою вчителів-словесників, учителем-словесником, класним керівником;
- знайомство з документацією, яка регламентує навчально-виховний процес: статутом і правилами внутрішнього розпорядку школи, навчальним планом та планом методичного об'єднання вчителів, розкладом;
- знайомство з класом: присутність на всіх уроках цього класу з метою персонального знайомства з учнями;
- знайомство з навчальною програмою з російської мови та зарубіжної літератури свого класу; навчально-методичними матеріалами, класним журналом, планом роботи вчителя російської мови та зарубіжної літератури; складання фрагмента календарно-тематичного плану;
- відвідування уроків мови та літератури вчителя-словесника;

- підготовка до перших «пробних» уроків: складання тематичних планів і конспектів уроків;
- вибір студентами об'єкта для психолого-педагогічних спостережень;
- оформлення і ведення щоденника практики;
- надання розкладу уроків методисту практики від університету.

Закінчується тиждень складанням плану-графіку проходження практики, в якому зазначаються всі види робіт і терміни їх проведення. Індивідуальний план практиканта затверджує керівник практики від школи за узгодженням з викладачем-методистом.

Другий – четвертий тижні (активна практика) передбачає:

- проведення пробних і залікових уроків в закріпленому класі (усі уроки російської мови та зарубіжної літератури за розкладом навчальних тижнів активної практики);
- створення робочих конспектів уроків, які належить провести студенту;
- обговорення проведених уроків з учителем-предметником;
- консультації та обговорення уроків з методистом;
- асистування класному керівнику в проведенні виховної роботи;
- виконання завдань з методики російської мови та зарубіжної літератури, педагогіки та психології;
- відвідування й аналіз уроків учителів-предметників та студентів-колег;
- класне керівництво в закріпленому класі та проведення позакласних заходів;
- оформлення звітної документації.

Підсумкова конференція (через десять днів після завершення практики):

- презентація студентами результатів педагогічної практики;
- аналітичне обговорення підсумків.

Навчальна робота в рамках педагогічної практики з російської мови та зарубіжної літератури включає:

- знайомство з системою навчально-виховної, позакласної та позашкільної роботи школи в цілому, з порядком ведення шкільної документації (бесіди з директором школи чи заступниками директора з навчальної та виховної роботи);
- вивчення методичного досвіду і специфіки навчальної роботи вчителя та класного керівника певного класу;
- підготовку до уроків (визначення цілей, завдань і змісту, методів і прийомів проведення, складання тематичного та поурочного планів і конспектів, підготовку наочних посібників, вибір технічних засобів навчання тощо);
- проведення уроків (оволодіння методикою подання навчального матеріалу, організація самостійної роботи учнів, контроль за засвоєнням знань, виявлення особливостей кожного учня, виховання учнів у процесі навчання);
- організацію та проведення позакласної навчальної роботи (перевірка зошитів; індивідуальна робота з учнями; проведення факультативів і гуртків; організація ігор, вікторин, олімпіад, проведення бесід, екскурсій тощо);
- вивчення анатомо-фізіологічних, психологічних й індивідуальних особливостей класного колективу, зокрема педагогічно занедбаних учнів і тих, хто має високий рівень знань, умінь і навичок;
- відвідування та наступний аналіз уроків і позакласних заходів з української мови та літератури;
- знайомство зі змістом роботи методичних об'єднань вчителів за спеціальністю та класних керівників.

Зміст позакласної роботи:

- вивчення системи роботи вчителя-словесника, спрямованої на формування в учнів стійкого інтересу до виучуваних предметів;
- оволодіння вміннями виховання учнів на уроці засобами мови та літератури;

- опанування знаннями та вміннями з питань підготовки та проведення позакласної роботи з російської мови та зарубіжної літератури: вечорів (ранків), бесід, конференцій, диспутів, екскурсій; випуск стіннівок тощо.

Протягом практики кожен студент повинен виконати такі завдання:

з методики російської мови та зарубіжної літератури:

- ознайомитися з календарним та тематичним плануванням в середніх і старших класах, планами позакласної роботи вчителя-словесника;
- відвідувати протягом всієї практики уроки вчителів-предметників та уроки однокурсників, брати участь в обговоренні уроків;
- здійснювати перевірку зошитів учнів;
- підготувати дидактичні матеріали до залікових уроків;
- провести необхідну кількість уроків та позакласний захід з предмета;
- брати участь у батьківських зборах, у роботі методичних об'єднань, семінарах, в настановчій та підсумковій конференціях з педагогічної практики.

У цілому студенти проводять 12-15 уроків з російської мови та зарубіжної літератури в середніх і старших класах та позакласні заходи загальної філологічної спрямованості.

з педагогіки:

- вивчення системи навчально-виховної роботи школи;
- знайомство з особливостями науково-методичної роботи школи: навчальним планом, темою науково-методичної роботи, планами підвищення рівня професійної майстерності вчителя, темами засідань педагогічної ради школи, роботою методичних об'єднань;
- планування позакласної виховної роботи з учнями в прикріпленому класі з урахуванням плану класного керівника, загальношкільного плану позакласної роботи;
- відвідування загальношкільних і класних виховних заходів, що проводяться вчителями школи та студентами-практикантами з метою вивчення досвіду організації виховної діяльності;
- підготовка і проведення відкритого позакласного виховного заходу у прикріпленому класі;
- самоаналіз позакласного заходу або уроку;
- вивчення досвіду роботи школи і класного керівника з батьками.

з психології:

- провести за спеціальною програмою вивчення особистості учня з фіксацією даних дослідження в щоденнику спостережень;
- скласти психолого-педагогічну характеристику учня.

Критерії оцінювання педагогічної практики

Критерії оцінки навчально-педагогічної діяльності студентів (оцінку виставляють вчителі та методисти з російської мови та літератури): розробка конспекту уроку відповідно до вимог, що пред'являються до конспекту уроку; проведення уроку відповідно до вимог, що пред'являються до уроку; відвідування уроків вчителів; відвідування уроків студентів, участь в аналізі уроків; проведення позакласного заходу з предмету відповідно до вимог, що пред'являються до позакласних заходів з предмету.

Критерії оцінки виховно-педагогічної діяльності студентів (оцінку виставляють класний керівник і методист з педагогіки): виконання завдань відповідно до ставляться до них вимог.

Критерії оцінки психолого-педагогічної діяльності студентів (оцінку виставляє методист із психології): виконання завдання відповідно до поставлених вимог.

Критерії підсумкової оцінки педагогічної діяльності студентів у ході практики (оцінку виставляє груповий керівник): виконання завдань з російської мови, літератури, педагогіки, психології відповідно до вимог, що висуваються; відповідальне становлення до практики,

самостійності, ініціативності, встановлення необхідного контакту з учнями, вчителями, працівниками школи, методистами; своєчасне оформлення документації.

Критерії оцінювання практики:

- рівень сформованості професійно-педагогічних умінь;
- професійна компетентність;
- відповідальне ставлення до практики та виявлення професійно значущих якостей;
- якість виконання всіх завдань і видів роботи на практиці;
- якість і своєчасність здачі звітної документації.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

Виходячи з розглянутих критеріїв, виставляються такі оцінки:

«Відмінно» 90 – 100 (A)	відповідальне ставлення до практики; проведення на високому науково-методичному та виховному рівні необхідної за програмою практики кількості уроків; відвідування та аналіз уроків учителів і своїх колег; виконання всіх завдань з методики викладання мови та літератури, педагогіки та психології; підготовка і проведення виховного заходу з предмету; виявлення самостійності, активності, ініціативності; використання у навчальному процесі інноваційних технологій; своєчасне оформлення документації; успішне складання диференційованого заліку.
«Дуже добре» 85 – 89 (B)	студент недостатньо володіє теоретичним матеріалом і не завжди використовує його у навчальному процесі; проведення необхідної за програмою практики кількості уроків; відвідування та аналіз уроків вчителів і своїх колег; виконання всіх завдань з методики викладання мови та літератури, педагогіки та психології; підготовка і проведення виховного заходу з предмету; труднощі при проведенні нестандартних уроків; своєчасне оформлення звітної документації; успішне складання диференційованого заліку.
«Добре» 75 – 84 (C)	достатній рівень володіння теоретичним матеріалом і методикою проведення уроків з російської мови та літератури, педагогіки та психології; достатній рівень володіння комунікативними вміннями у

	процесі спілкування в учнівському колективі; недостатнє використання на уроках міжпредметних зв'язків; неточності при використанні теоретичного матеріалу; труднощі у використанні проблемних завдань; недостатні фасилітативні вміння; своєчасне оформлення звітної документації; успішне складання диференційованого заліку.
«Задовільно» 60 – 74 (D/E)	наявність базових умінь при підготовці та проведенні уроків. Студент використовує недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу; зазнає труднощів під час вирішення практичних завдань. Практикант бере участь у процесі проведення занять, але не цікавиться комунікативними аспектами своєї діяльності в школі, недостатньо відповідально ставиться до оформлення звітної документації.
«Незадовільно» 35 – 39 (F)	студент не володіє теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками, необхідними для проведення навчальних занять або володіє в обсягах, що не дозволяє у подальшому опанувати педагогічною майстерністю майбутнього вчителя-словесника; не виконує завдань з педагогіки та психології, методики викладання російської мови та літератури; допускає суттєві помилки в процесі спілкування; безвідповідально ставиться до проходження педагогічної практики і оформлення звітної документації; не з'являється на залікову співбесіду.
«Незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом) 1 – 34 (FX)	студент не володіє теоретичними знаннями та практичними вміннями та навичками, необхідними для проведення навчальних занять; не виконує завдань з педагогіки та психології, методики викладання російської мови та літератури; безвідповідально ставиться до проходження педагогічної практики і оформлення звітної документації; не з'являється на залікову співбесіду.

Ступінь вищої освіти

магістр

Спеціальність

035 Філологія

Спеціалізація (за наявності)

035.03 Слов'янські мови та літератури
(переклад включно), перша - російська

Освітня програма

Російська мова і зарубіжна література.
Друга мова

Професійна кваліфікація (за наявності)

Викладач російської та другої мов,
викладач зарубіжної літератури

Кваліфікація в дипломі

Філолог, викладач російської та
другої мов, викладач зарубіжної
літератури

№ п/п	Вид практики	Обсяг кредитів	Місце проведення практики (організації, підприємства, установи)	Первинна посада, за якою проходить практика	Вміння (компетентності, якими повинен оволодіти студент)
1	Виробнича асистентська практика (підготовки викладача російської мови і зарубіжної літератури)	4	Кафедри філологічного факультету ЗНУ	Стажер, асистент	Здатність критично аналізувати освітні теорії та можливості їх використання в процесі викладання у вищій школі. Здатність виявляти потенційні зв'язки між аспектами освітньої теорії і її реалізації на заняттях з російської мови та зарубіжної літератури. Здатність розуміти і застосовувати освітні теорії та методології в якості основи для проектування занять з російської мови та зарубіжної літератури. Розуміння й прогнозування різних навчальних ситуацій. Розуміння різних ролей учасників у процесі навчання. Розуміння структури і цілей освітніх систем.
2	Виробнича	4	Кафедри	Стажер,	Здатність критично

асистентська практика (підготовки викладача іноземної мови і літератури)		факультету іноземної філології, філологічного факультету ЗНУ	асистент	аналізувати освітні теорії та можливості їх використання в процесі викладання у вищій школі. Здатність розуміти і застосовувати освітні теорії та методології в якості основи для проектування занять з іноземної мови та літератури. Здатність використовувати у професійній діяльності знання про зміст мовної освіти, наукові основи створення навчальних планів, програм і методичних посібників. Здатність використовувати технічні засоби навчання і засоби ІКТ для проведення занять
--	--	--	----------	---

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Виробнича асистентська практика (підготовки викладача російської мови і зарубіжної літератури)

Мета практики – формування професійної компетентності майбутніх викладачів російської мови і зарубіжної літератури, набуття досвіду самостійної діяльності як викладача російської мови і літератури; оволодіння студентами сучасними методами, формами організації праці в галузі їх майбутньої професії викладача-філолога; формування в студентів на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Завдання практики:

- Поглиблення й розширення теоретичних знань зі спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін, набутих студентами, застосування їх у вирішенні конкретних педагогічних завдань під час практики.
- Формування в студентів-магістрів педагогічних та методичних умінь викладання відповідних навчальних дисциплін у системі вищої школи.
- Вироблення вмінь організації основних форм навчання у вищій школі, застосування традиційних та сучасних інноваційних технологій і методик навчання.
- Формування вмінь професійного та педагогічного спілкування зі студентською аудиторією.
- Виховання у студентів-магістрів морально-етичних якостей викладача вищої школи, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в самоосвіті.

- виконання магістрантом функцій викладача фахових дисциплін спеціальності; молодого науковця; куратора студентської групи.

Студенти-магістри **повинні вміти:**

- організовувати й аналізувати свою педагогічну діяльність;
- розробляти й проводити лекційні та практичні заняття;
- зрозуміло, логічно викладати зміст лекцій;
- аналізувати навчальну й навчально-методичну літературу й використовувати її для побудови власного викладу матеріалу;
- організовувати навчальну й виховну діяльність студентів, керувати нею й оцінювати її результати;
- використовувати комп'ютерні програми та засоби Інтернет у підготовці та проведенні занять.

Виробнича асистентська практика (підготовки викладача іноземної мови і літератури)

Мета практики:

- формування у магістрів професійної компетентності викладача іноземної мови, необхідної для успішної педагогічної діяльності в сучасних умовах, підготовка магістранта до виконання функцій викладача і куратора студентської групи;
- удосконалення комплексу професіональних вмінь у процесі самостійної роботи на посаді викладача вузу;
- підготовка до цілісного виконання функцій викладача іноземної мови, до проведення системи навчально-виховної роботи зі студентами;
- набуття студентами навичок педагога-дослідника, який володіє сучасними методами пошуку та інтерпретації інформації з метою її використання в педагогічній діяльності

Завдання практики:

- навчити магістрів у процесі роботи застосовувати теоретичні знання, отримані у вузі, за профілем підготовки, закріплювати і поглиблювати їх; самостійно планувати свою роботу на науково-педагогічній основі, включати їх в різні форми навчальної роботи;
- сформувати вміння працювати з аудиторією слухачів, застосовувати методи і прийоми, які сприяють ефективній передачі знань та активізації пізнавальної діяльності слухачів;
- формувати уявлення про гуманістичний підхід до особистості студента як суб'єкта виховної діяльності;
- ознайомити з організацією, змістом і плануванням основних форм навчальної роботи;
- навчити самостійно готувати плани і конспекти занять; підбирати та аналізувати основну та додаткову літературу відповідно до тематики і цілей запланованих занять;
- оволодіти основами педагогічної майстерності, уміннями та навичками самостійного ведення навчальної, методичної та виховної роботи.
- виховати професійно значущі якості особистості педагога, потребу в педагогічній самоосвіті та самовдосконаленні.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Виробнича асистентська практика **підготовки викладача російської мови та зарубіжної літератури**

У процесі асистентської практики закріплюються та поглиблюються теоретичні знання з російської мови та зарубіжної літератури, методики викладання мови та літератури у вищій школі, набуті за час навчання в університеті, виробляються навички й уміння використовувати їх практично в педагогічній праці викладача вищого навчального закладу.

Практика як завершальний етап формування викладача вищої школи має комплексний характер і дає змогу зреалізувати діяльність за такими напрямками роботи:

1) викладацький – підготовка студента-магістра до забезпечення викладання базових, професійно-орієнтованих дисциплін зі спеціальності та методик їхнього викладання у вищих навчальних закладах;

2) організаційно-виховний – підготовка студента-магістра до організації виховної роботи в академічній групі (на посаді куратора академічної групи);

3) науково-дослідний – підготовка студента-магістра як науковця-дослідника.

Етапи практики

Перший тиждень (пасивна практика) передбачає:

- проведення настановчої конференції, на якій студенти-магістри знайомляться з програмою практики; із плануванням та організацією навчального, наукового та методичного процесу на відповідних кафедрах;
- відвідування лекційних, практичних занять провідних викладачів факультету, в першу чергу в межах фундаментального курсу викладача-керівника;
- участь у позанавчальних заходах кафедр (факультету), що проходять у період практики.

Закінчується тиждень складанням індивідуального плану проходження практики, в якому вказуються всі види робіт і терміни їх проведення. Індивідуальний план практиканта затверджує керівник практики за узгодженням з викладачем-методистом.

Другий-третій тижні (активна практика) передбачає:

- проведення поточних лекційних (мінімально – 2) та практичних занять (мінімально – 2) з російської мови або літератури (відповідно до спеціалізації);
- відвідування занять однокурсників; участь в обговоренні занять;
- виконання обов'язків куратора групи разом з викладачем-методистом (аналіз психолого-педагогічних проблем відповідного курсу чи групи, індивідуальна виховна робота зі студентами, участь у заходах із адаптації 1 курсу, участь в організації виховних заходів кафедр (факультету); допомога у профорієнтаційній роботі, організації роботи органів студентського самоврядування.

Четвертий тиждень передбачає проведення двох залікових занять (1 лекційне та 1 практичне); завершення виконання програми практики; оформлення звітної документації.

Зміст навчальної роботи студента-практиканта:

- ознайомлення з основними принципами та напрямками роботи викладача вузу, нормативними документами, що визначають планування роботи викладача;
- ознайомлення з навчальними та робочими програмами курсів, які доведеться викладати;
- вивчення групи студентів, ознайомлення з роботою викладачів кафедри;
- планування навчально-виховного процесу та проведення занять і позакласних заходів із застосуванням різноманітних методів та прийомів (традиційних та інноваційних);
- відвідування та подальший аналіз занять та виховних заходів;
- участь у роботі наукового та методичного семінарів викладачів відповідної кафедри, в семінарах студентів-практикантів, у засіданні кафедри за результатами асистентської практики, в підсумкових заходах з педпрактики.

Зміст виховної роботи студента-практиканта:

- вивчення системи роботи куратора групи студентів, спрямованої на формування в студентів стійкого інтересу до навчання;
- оволодіння вміннями виховання студентів на заняттях засобами мови та літератури;
- опанування знаннями та оволодіння вміннями з питань підготовки та проведення виховних заходів (організація та проведення бесід, конференцій, диспутів, вечорів, екскурсій; випуск стіннівок тощо).

Зміст дослідницької роботи студента-практиканта:

- вивчення наукової та методичної літератури;

- наукові спостереження за навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі, узагальнення передового досвіду викладання мови та літератури.

Критерії оцінювання асистентської практики

Оцінювання знань та вмінь студентів-магістрантів філологічного факультету за результатами проходження асистентської практики здійснюється на підставі розроблених критеріїв.

Критерії підсумкової оцінки педагогічної діяльності студентів-магістрантів у процесі практики:

- відвідування занять викладачів кафедри;
- розробка лекцій, планів-конспектів практичних занять з російської мови або літератури відповідно до встановлених вимог;
- проведення занять відповідно до вимог сучасної лінгводидактики;
- відвідування занять колег-студентів, участь в аналізі проведених занять;
- проведення виховних заходів;
- відповідальне ставлення до практики, самостійність, ініціативність, встановлення необхідного контакту зі студентами, викладачами, адміністрацією університету та кафедр, методистами;
- своєчасне оформлення документації.

Загальним підсумком асистентської практики повинно стати уявлення студентів про зв'язок розділів програми з відповідними вузівськими дисциплінами, методичні аспекти російської мови і літератури взагалі, окремих тем і понять, а також можливості застосування комп'ютерної техніки та інноваційних технологій у навчальному процесі.

Оцінки виставляються, виходячи з розглянутих критеріїв.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну 4-х бальну шкалу та європейську шкалу ECTS.

Інтервальна шкала оцінок встановлює взаємозв'язки між рейтинговими показниками і шкалами оцінок.

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

Виходячи з розглянутих критеріїв, виставляються такі оцінки:

«Відмінно» А (90 – 100 балів) виставляється за умови, що студент-магістрант відповідально поставився до практики, провів на високому науково-методичному рівні необхідну по програмі асистентської практики кількість занять; відвідував і аналізував заняття своїх колег; виконав всі види запланованих робіт, а також виявив самостійність, активність, встановив контакт зі студентами, викладачами, адміністрацією університету і кафедр, методистами; використовував можливості застосування комп'ютерної техніки у навчальному процесі; вчасно оформив документацію.

«Добре» В/С (75 – 89 балів) передбачає також високий рівень оволодіння вміннями і навичками в проведенні занять і виконанні поставлених завдань. Студенту притаманне сумлінне ставлення до практики, але в її процесі виникали певні труднощі у спілкуванні, налагодженні контакту зі студентами та проведенні навчальних занять. Можлива недостатня чіткість у визначенні понять.

«Задовільно» D/E (60 – 74 балів) передбачає наявність лише основних умінь у підготовці завдань і проведенні занять. Студент дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу, відчуває труднощі в застосуванні знань під час вирішення практичних завдань. Практикант бере участь у процесі проведення занять, але не цікавиться комунікативними аспектами своєї діяльності на кафедрі, недостатньо відповідально ставиться до оформлення звітної документації.

«Незадовільно» FХ (35 – 59 балів) отримує студент, який не володіє знаннями, вміннями і навичками, необхідними для проведення навчальних занять, не виконує заплановані види робіт, безвідповідально ставиться до проходження асистентської практики та оформлення звітної документації, не з'являється на залікову співбесіду.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Виробнича асистентська практика **підготовки викладача іноземної (англійської, німецької, польської) мови і літератури**

Асистентська практика магістранта проходить протягом 4 тижнів у навчальних студентських групах університету. Студент-магістрант виконує обов'язки викладача іноземної мови. Педагогічна діяльність студентів-магістрантів у навчально-виховному та дослідному процесі університету має такі напрямки роботи:

- ознайомлення зі специфікою роботи у вузі;
- планування навчального процесу і проведення практичних занять з іноземної мови;
- відвідування та наступний аналіз занять викладачів кафедри та студентів-магістрантів;
- виготовлення наочних посібників, роздавального матеріалу, методичних розробок тощо;
- проведення поточного та підсумкового контролю знань студентів;
- проведення, в разі необхідності додаткових занять та консультацій з відстаючими студентами;
- планування навчально-виховної роботи на весь період асистентської практики;
- вивчення та аналіз науково-методичної літератури;
- узагальнення досвіду викладання іноземної мови у ВНЗ;
- наукові спостереження, вивчення досвіду, проведення елементів експериментального дослідження за темами курсових або випускових робіт;
- підготовка звітної документації та участь у роботі методичного об'єднання викладачів іноземної мови, семінарах студентів-магістрантів, інших підсумкових заходах з асистентської практики в університеті.

План-схема навчально-виховних заходів студента-магістранта

1. Знайомство з вищим навчальним закладом (завідувач кафедри, викладач-предметник,

- куратор академічної групи).
2. Вивчення студентської групи; ознайомлення з навчальною та робочою програмами з іноземної мови для конкретного курсу.
 3. Знайомство з навчальним матеріалом (підручники, навчальні посібники, додаткова література, наочність, ТЗН, дидактичний матеріал тощо).
 4. Знайомство з індивідуальним, календарно-тематичним і конспективним планами викладачів-керівників.
 5. Складання своїх планів на період практики.
 6. Відвідування занять викладача-предметника з іноземної мови та викладачів кафедри.
 7. Відвідування та обговорення занять однокурсників і вивчення досвіду роботи.
 8. Осмислення дидактичних положень (правильне визначення мети і завдань заняття, вибір типу і способів навчання, розташування макроструктурних елементів).
 9. Підготовка та проведення занять, позаурочних заходів (вечори, гуртки, факультативи, консультації тощо).
 10. Аналіз та обговорення проведених занять і позакласних заходів.
 11. Оформлення звітної документації: відомість-характеристика, плани-конспекти занять, психолого-педагогічні завдання.

За підсумками асистентської практики студенти-магістранти повинні **ЗНАТИ**:

- організаційну структуру та нормативно-правову документацію вищого навчального закладу;
- зміст і завдання типових і альтернативних програм, систему програмного планування;
- вимоги до мінімуму змісту і рівня підготовки студентів з предмету, що встановлюються державним освітнім стандартом;
- питання методики викладання вузівських курсів з предмету;
- різні підходи до вивчення основних тем досліджуваного курсу, нові технології навчання;
- основні типології практичних занять, місце практичного заняття в системі занять навчального розділу, форми практичного заняття, способи і принципи аналізу, основні вимоги до сучасного практичного заняття з іноземної мови у вищій школі;
- зміст і можливості підручників для вищих навчальних закладів, методичних посібників, журналів для викладачів та іншої навчальної літератури.
- методи формування навичок самостійної роботи, розвитку творчих здібностей і логічного мислення студентів.

За підсумками асистентської практики студенти-магістранти повинні **ВМІТИ**:

Для виконання програми асистентської практики студент-магістрант повинен володіти знаннями з педагогіки вищої школи.

Ця практика озброює магістрантів необхідним досвідом професійної педагогічної діяльності і передбачає оволодіння вміннями:

- орієнтуватися в організаційній структурі та нормативно-правовій документації вищого професійного навчального закладу;
- формувати теоретичні та методичні основи науки конкретної дисципліни навчального плану;
- дидактично перетворювати і узагальнювати результати сучасних наукових досліджень з метою їх використання в навчальному процесі;
- проектувати, конструювати, організовувати, реалізовувати, оцінювати і корегувати навчальний процес в рамках навчального плану спеціальності;
- володіти основами методики навчання іноземним мовам: прийомами роботи з навчальною літературою, технологією уроків різного типу і виду;
- складати плани-конспекти практичних занять та проводити їх у системі розвиваючого навчання, впроваджувати в конспекти занять сучасні науково-методичні досягнення з

- іноземної мови;
- давати характеристику та аналіз програм, підручників, посібників;
- організовувати навчальну діяльність студентів, керувати нею та оцінювати її результати;
- застосовувати основні методи об'єктивної діагностики знань студентів з предмету, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики;
- стимулювати самостійну пізнавальну діяльність студентів;
- створювати і підтримувати сприятливе навчальне середовище, що сприяє досягненню цілей навчання;
- розвивати інтерес студентів та мотивацію навчання, формувати й підтримувати зворотний зв'язок;
- використовувати сучасні і традиційні методи ведення навчальних аудиторних і позааудиторних занять;
- володіти методами самоорганізації і вдосконалення особистості викладача вищої школи, культурою мови та спілкування;
- будувати взаємини з колегами, адміністрацією, службами навчального закладу.

Критерії оцінювання знань і вмінь студентів-магістрантів

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну 4-х бальну шкалу та європейську шкалу ECTS.

Інтервальна шкала оцінок встановлює взаємозв'язки між рейтинговими показниками і шкалами оцінок.

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

Виходячи з розглянутих критеріїв, виставляються такі оцінки:

«Відмінно» А (90 – 100 балів) виставляється за умови, що студент-магістрант відповідально поставився до практики, провів на високому науково-методичному рівні необхідну за програмою асистентської практики кількість занять; відвідував і аналізував заняття своїх колег; виконав усі види запланованих робіт, а також виявив самостійність, активність, встановив контакт зі студентами, викладачами, адміністрацією університету і кафедр, методистами; використав можливість застосування комп'ютерної техніки в навчальному процесі; вчасно оформив документацію.

«Добре» В/С (75 – 89 балів) передбачає також високий рівень оволодіння вміннями і навичками в проведенні занять і виконанні поставлених завдань. Студенту притаманне сумлінне ставлення до практики, але в її процесі виникали певні труднощі у спілкуванні, налагодженні контакту зі студентами та проведенні навчальних занять. Можлива недостатня чіткість у визначенні понять.

«Задовільно» D/E (60 – 74 балів) передбачає наявність лише основних умінь у підготовці завдань і проведенні занять. Студент дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу, відчуває труднощі в застосуванні знань під час вирішення практичних завдань. Практикант бере участь у процесі проведення занять, але не цікавиться комунікативними аспектами своєї діяльності на кафедрі, недостатньо відповідально ставиться до оформлення звітної документації.

«Незадовільно» FХ (35 – 59 балів) отримує студент, який не володіє знаннями, вміннями і навичками, необхідними для проведення навчальних занять, не виконує заплановані види робіт, безвідповідально ставиться до проходження асистентської практики та оформлення звітної документації, не з'являється на залікову співбесіду.

КОНТРОЛЬ ЗА ПРОХОДЖЕННЯМ ПРАКТИКИ

Контроль за роботою студентів під час практики здійснюють:

– *від університету*: методисти від кафедр, керівники практики, які відповідають за організацію практики, завідувачі кафедр, які забезпечують проведення практики, заступник декана філологічного факультету з навчальної роботи, декан філологічного факультету;

– *від бази практики*: керівник практики від бази практики

Види та форми поточного та підсумкового контролю визначаються робочими програмами практик.

ВИМОГИ ДО ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Основними видами звітної документації є звіт студента про проходження практики та щоденник практики. Інші види звітної документації визначаються робочими програмами практик за пропозиціями випускових кафедр та затверджуються радами факультетів.

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Критерії оцінювання роботи студентів під час проходження практик визначаються робочими програмами практик. Підсумки практик підводяться керівниками практики від кафедр на підставі оцінювання роботи студентів на базах практик, оформлення звітної документації та захисту звітів. Оголошення оцінок за проходження практик відбувається на підсумкових конференціях. Результати практик обговорюються на засіданнях кафедр, науково-методичної та вченої ради філологічного факультету.

* Перелік баз практик, з якими укладені договори надати у робочій програмі у розділі організація проходження практики.